

מעקב פסיקה

ת"צ (מרכז) 18-05-24102 איל"ה (ארגון ישראלי לרווחת הנכה) נ' אמות השקעות בע"מ (פורסם בנבו,

10.04.19); ערכאה: בית המשפט המחוזי מרכז-לוד, מפי השופטת אסתר שטמר:

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד, מפי השופטת אסתר שטמר, אישר את הודעות ההסתלקות שהוגשו ב-32 בקשות לאישור תובענה ייצוגית, והחיל אותן גם על בקשות האישור הנוספות שהוגשו באותו עניין, תוך חיוב באי כוח המבקשים בתשלום הוצאות אישיות לאוצר המדינה בסכום של 25,000 ₪.

החלטת ביהמ"ש קשורה לעשרות בקשות לאישור תובענה ייצוגית שהוגשו על ידי ב"כ המבקשים בשם עמותת איל"ה (ארגון ישראלי לרווחת הנכה) ומר ברנדר, בעיקר נגד בתי מלון ומרכזי קניות, בעילות תביעה של הפרת חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות והתקנות לפיו בדבר הנגשה מתאימה של מקומות ציבוריים; הפרת חובה חקוקה; רשלנות; פגיעה באוטונומיה ובכבוד. כנגד 32 מבקשות האישור הוגשו בקשות לסילוק על הסף בטענה כי המבקשים לא הודיעו על קיומן של תובענות נוספות; כי מדובר בתביעות "משוכפלות"; כי לא צורפת חוות דעת ראויה של מומחה נגישות לכל אחת מן הבקשות וכי עמותת איל"ה אינה כשירה לשמש כתובעת ייצוגית. באחת מבקשות ההסתלקות צוין כי הוגשו 53 בקשות לאישור מסוג זה בבית משפט זה.

כל הבקשות לסילוק על הסף נקבעו לדיון מרוכז ב-30.1.19, במסגרתו, לאחר שמיעת טענות הצדדים, הציע ביהמ"ש לבאי כוח המבקשים להסתלק מכל הסדרה של התובענות הייצוגיות. הצדדים הגיעו להסכמה בדבר הסתלקות מ-32 בקשות האישור, וביהמ"ש קבע שיש לאשרה. באשר ל-21 הבקשות לאישור הותרות, נקבע כי ב"כ המבקשים יעבירו לכל המשיבות או באי כוחן עותק מן הפרוטוקול של הדיון הנ"ל ומהחלטה זו, וכי יודיעו, תוך 21 יום, מהי ההסכמה שהגיעו אליה בקשר לתנאי ההסתלקות. ככל שלא תהיה הסכמה, יודיעו ב"כ המבקשים גם על כך, ויצרפו את עמדתם בכל אחת מבקשות האישור. על אף קביעה זו לא התקבלו הודעות ב"כ המבקשים באשר לבקשות האישור הנוספות ולכן לא היה מידע אלו הן הבקשות הנוספות.

הצדדים הגישו בקשה לסילוק על הסף של בקשת האישור באחד מן התיקים, והוחלט כי על ב"כ המבקשים להשיב תוך 7 ימים לבקשה זו, אבל תשובה כאמור לא התקבלה. כתוצאה מכך הוחלט כי על ב"כ המבקשים לטעון תוך 3 ימים מדוע לא יושתו עליהם באופן אישי הוצאות לטובת אוצר המדינה. אל הודעתם יצרפו רשימת התיקים שבהם התחייבו להסתלק. כמו כן, לאחר שתקבל רשימת התיקים הנוספים, תשלח המזכירות עותק מההחלטות שניתנו לכל המשיבים בתיקים שיפורטו בהודעה. נקבע כי ההליכים בכל אותם תיקים מעוכבים עד מתן החלטה בהודעת ההסתלקות.

בעקבות כך הגישו ב"כ המבקשים בתאריך ה-10.3.19 "מודעה ובקשה" בה התנצלו וביקשו מחילה והסבירו כי יום לאחר הדיון החלו יחד עם בודק לבדוק את כל המקומות נשוא בקשת האישור בשנית כמצוות בית המשפט. בהודעה זו נמסרו פרטי 19 התיקים הנוספים. בהחלטה שלמחרת נקבע כי יש להעביר את ההחלטות לתיקים שברשימה וכן שאם תוך 15 ימים לא יודיעו אחד מהצדדים לתיקים אחרת – תינתן החלטה בדבר הסתלקות ומחיקה של כל הבקשות לאישור מהרשימה.

מן ההתנהלות לעיל עולה כי ב"כ המבקשים לא פעלו לפי החלטות ביהמ"ש, וכי לא מדובר בתיק אחד, אלא בלא פחות מ- 19 תיקים. בדיון שהתקיים בתאריך ה-30.1.19 הועמדו ב"כ המבקשים על כך שלמרות פניות חוזרות ונשנות של המשיבים הם לא מצאו לנכון להגיש הודעה בדבר התביעות האחרות שהוגשו לביהמ"ש באותו עניין.

ביהמ"ש ציין כי ראוי היה לדחות את הבקשות לאישור כולן לאור התנהלות זו של ב"כ המבקשים אך מאחר ובעניינו כבר התקבלה ההסתלקות, הורה ביהמ"ש על מחיקת הבקשות שנמנו בהודעה שהגישו ב"כ המבקשים מיום 10.3.2019 בלבד (19 תיקים). כמו כן, החיל ביהמ"ש את הודעת ההסתלקות שניתנה ביום 30.1.2018 גם על התיקים הנוספים שהיה על ב"כ המבקשים להודיע עליהם אך לא עשה זאת. עוד נקבע כי המבקשים ישלמו את הוצאות המשיבות בכל אחד מן התיקים שבהם לא הגיעו הצדדים לכלל הסכמה, בסכום כולל של 2500 ₪ בכל אחד מהם. ביהמ"ש הזכיר כי משהתברר שב"כ המבקשים עושים כרצונם ואינם נשמעים להוראות בית המשפט, ביהמ"ש התריע בפניהם כי קיימת אפשרות שיחויבו בתשלום הוצאות אישיות לטובת אוצר המדינה.

ביהמ"ש הדגיש כי מי שמתיימר להגיש סדרה של תביעות ייצוגיות שעוסקות בנושא דומה חייב להיות מוכן לעמוד גם במטלה המקצועית והמשרדית הנלווית לכך. ב"כ המבקשים לא עמדו במטלה זו, וכאמור לעיל אף הטילו אותה על בית המשפט. ב"כ המבקשים לא הועילו למרשיהם, אף לא לקבוצה, והעמידו את כולם בסיכון כלכלי מיותר. הדבר חמור במיוחד כשמדובר בקבוצת אנשים עם עיוורון, שככל הנראה נזקקת לעזרת הדין, שהרי בשל כך הוגשו בקשות האישור.

בעניין שלמה תחבורה¹, קבע ביהמ"ש העליון כי אי רישומה של תובענה ייצוגית בפנקס ואי יידועו של ביהמ"ש בדבר קיומה של תובענה ייצוגית המתנהלת במקביל – עלולים לעלות לכדי חוסר תום לב וכן להעלות ספק לגבי יכולתו של בא כוח הקבוצה לייצגה באופן הולם. לא כל שכן במקרים בהם מדובר באותו בא כוח המייצג בהליכים השונים. כמו כן, הודגשה חשיבות הרישום בפנקס ובדיקה האם קיימות תביעות באותו נושא. זאת, משום הצורך ליתן פומביות לתובענות המתנהלות בעניינים דומים תוך ריכוז המידע באופן גלוי לציבור. מטרתו העיקרית של הפנקס היא יעילות, אך לצד מטרה זו נוסף ממד ערכי של הגינות. בנוסף, הודגש כי כאשר מדובר בתובענות ייצוגיות משוכפלות ניתן להבחין בין שני סוגים, שאחד מהם הוא הרלוונטי לענייננו והוא תובענות המוגשות על ידי אותם עורכי דין בעילות דומות למטרות Forum shopping. מצב שכזה עלול ליצור עומס על בית המשפט ולהביא להכרעות סותרות שכאמור זה אחד הדברים שמטרת התובענה הייצוגית בא למנוע. נקבע כי כאשר ימצא כי התנהלות בא הכוח עולה כדי חוסר תום לב קיצוני ובהתחשב בשלב הדיוני בו נמצאת הבקשה, הדבר עלול להביא את ביהמ"ש לדחות את בקשת האישור על הסף.

¹ רע"א 3689/11 שלמה תחבורה (2007) בע"מ נ' ש.א.מ.ג.ר שירוי אכיפה בע"מ, פסקה מ' לפסק דינו של השופט רובינשטיין (פורסם בנבו, 06.09.17): בקשת רשות ערעור על החלטת בימ"ש מחוזי מרכז לקבל בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד המבקשות – חברות השכרת רכב, בגין גביית מחיר מופרז בעבור מילוי מיכל דלק, ברכבים שחזרו מהשכרה, החורג בהרבה מעלות הדלק עצמו; וערעור על פסק דינו של ביהמ"ש המחוזי בתל אביב, בו הוחלט לדחות את הבקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד המשיבות באותו עניין, בנסיבות דומות. עלתה השאלה האם נפלו פגמים באופן בו פעלו התובעים ובאי כוחם, שעה שהללו הגישו 3 בקשות לאישור תובענה ייצוגית דומות ביסודן לשני בתי משפט שונים, מבלי יידוע המותבים השונים כי הגישו מספר בקשות באותו עניין. ביהמ"ש סבור כי התנהלות התובעים ובאי הכוח בהליכים השונים עולה כדי חוסר תום לב קיצוני, ומטילה ספק בדבר יכולתם של באי הכוח לייצג באופן הולם את הקבוצות במקרה דנא. נוכח משקלם המצטבר של הפגמים שנפלו בענייננו היורדים לשרש העניין – ובעיקר, ההגשה המבוזרת לשלושה מותבים, ללא רישום וללא יידוע המותבים המקבילים, תוך שבתו המשפט הגיעו לתוצאות סותרות, ביהמ"ש סבור כי המקרה נופל בגדר המקרים החריגים בהם יש להורות על סילוק הבקשה על הסף.

כמו כן, בעניין **מטב עמותה**² ביה"ד עמד על הפסיקה בעניין שלמה תחבורה, ונקבע כי במקרים קיצוניים בהם באי הכוח המייצגים לא מדווחים על קיום מספר הליכים במקביל ניתן לדחות את בקשת האישור על הסף רק בשל כך, וזאת נוכח הצורך בהרתעת תובעים ועורכי דין פוטנציאליים עתידיים מהתנהגות דומה. הודגש כי סילוק על הסף בתובענות ייצוגיות נעשה במשורה, אולם שעה שבא כוח התובע הייצוגי מנהל מספר הליכים במקביל, באותו עניין, מבלי לידע את המותב היושב בדין ומבלי שהתבצע רישום לכך בהתאם לחוק, אין מנוס אלא לראות בכך חוסר תוך לב קיצוני המצדיק את דחיית התובענה הייצוגית על הסף.

בעניין חרסט,³ השופט גרוסקופף עמד על החשיבות של השקיפות לאורך ההליך – המתבטאת ברישום מידי בפנקס ובדיווח בבקשה עצמה על כך שהוגשו בקשות נוספות באותו עניין – כתנאי להגשת הליכים נפרדים כנגד משיבים שונים. נקבע כי ללא שקיפות זו נוהג מגיש בקשות בחוסר תום לב דיוני הן כלפי בית המשפט והן כלפי המשיבים וכי יש מקום במקרים כגון דא לדחות את בקשת אישור התובענה כייצוגית על הסף. נראה כי בענייננו ב"כ המבקשים לא עמדו בחובה זו, שכן לא הודיעו על קיומם של תיקים מקבילים באותו עניין.

אם כן, נראה כי **למעשה קביעת בית המשפט בענייננו ממשיכה את הקו העקבי בפסיקה** המדגישה את חשיבות הדיווח על הליכים מקבילים. עם זאת, אדגיש כי נסיבות העניין במקרה זה היו חריגות אף ביחס לפסקי הדין האחרים שצינתי, זאת משום מספר הרב של הבקשות שהוגשו והעובדה כי עורכי הדין לא פעלו בהתאם להוראות בית המשפט.

ביחס לאפשרות חיוב בתשלום הוצאות אישיות לטובת אוצר המדינה, לאור התנהלות ב"כ המבקשים ואי היענותם להוראות ביהמ"ש, **בעניין חנא**⁴ נקבע כי יש בכוחו של בימה"ש להשית הוצאות אישיות על עורך דין המייצג צד מן הצדדים למשפט, אך יעשה שימוש בסמכותו זו רק בנסיבות מיוחדות.⁵ בעניין **שמחה ניר**⁶ נקבעו הנחיות עזר להפעלת הסמכות שהראשונה בהן מתייחסת למצבים בהם העורך דין ביצע מעשה זדוני או רשלני חמור אשר נועד לגרום, או גרם בפועל, להכשלת מהלכיו של ההליך השיפוטי, או

² ת"צ (ת"א) 28571-03-17 **מטב עמותה לשיכוחי טיפול ורווחה (ע"ר) - Svetlana Nuta** (פורסם בנבו, 06.02.19): מדובר בבקשת מטב להורות על דחייתה על הסף של בקשת האישור. מטב השתייכה את בקשתה על פסיקת בימ"ש העליון בעניין שלמה תחבורה, שקבעה, כי במקרה שבו ב"כ התובעת מנהלים במקביל מספר תובענות ייצוגיות בעילות שהן דומות או זהות, מבלי למסור בגוף הבקשה פרטים על ההליכים האחרים, כמתחייב מסעיף 5(א)(2) לחוק תובענות ייצוגיות (להלן: החוק), יש לדחות את בקשת האישור על הסף. לטענת מטב, המקרה קיצוני וחמור אף יותר מזה שנדון בבימ"ש העליון, לנוכח פגמים רבים ונוספים שמכתמים את תום לבם של התובעת ובאי כוחה. בית הדין האזורי לעבודה קיבל את הבקשה.

³ ת"צ (מרכז) 36086-07-11 **עו"ד אסף חרסט נ' ידיעות אינטרנט (שותפות רשומה) ואח'** פסקה 21 (פורסם בנבו, 19.09.12): המבקשים הגישו בקשות להכרה בתובענה כייצוגית. המשיבים בכל הבקשות הם בעלי אתרי אינטרנט שונים העוסקים בשיווק קופונים למיניהם ועוסקים שונים אשר פרסמו את סחורתם באמצעות אותם אתרים. הטענה המרכזית שנטענה כנגד אתרי הקופונים ובתי העסק היא שהם הפרו את הוראות החוק, הידוע בכינוי "חוק דואר זבל" או "חוק הספאם", בכך שלא כללו את המילה "פרסומת" בכותרת הודעות הדואר האלקטרוני שאתרי הקופונים שולחים למנוייהם, וזאת בניגוד להוראת חוק התקשורת (בזק ושידורים). נקבע כי דפוס פעולתם החוזר של המבקשים, שבא לידי ביטוי בהגשת מספר רב של תובענות ייצוגיות, מעיד עליהם כי ההימנעות השיטתית מלהקדים פניה לתביעה היא חלק משיטת פעולה, אשר תכליתה לשלול מהנתבעים הפוטנציאליים את האפשרות לתקן את דרכיהם, ולמנוע מהם לחמוק מרשת ההליכים המשפטיים שפרשו המבקשים. מבקש ובא כוח מייצג הפועל בשיטה זו נוהג בחוסר הגינות ובחוסר תום לב כלפי הנתבע הפוטנציאלי, ובצורה שאינה הולמת ואינה רצויה לטובת הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג. לפיכך אין זה ראוי לתת גושפנקא לבקשתו, וראוי לדחותה על הסף.

⁴ ע"א 6185/00 **עו"ד חנא נ' מדינת ישראל**, פ"ד נו(1) 366, פסקה 15: ערעור על המלצת ביהמ"ש המחוזי להטיל על המערער תשלום הוצאות אישיות לטובת אוצר המדינה ולטובת משיב 2. נקבע כי במקרה דנן לא התקיימו התנאים המקדימים הנדרשים לחיוב עורך-דין בהוצאות אישיות. החלטת בית-המשפט לא הורתה למערער להגיש הודעה בכל מקרה, אלא שאם לא יגיש הודעה, יהא עליו להתייצב לדיון. גם אם לא מילא המערער אחר החלטת בית-המשפט כנדרש, לא היה זה מתוך זלזול, כוונת זדון או ניסיון לשבש את פעילות בית-המשפט. יש לזכור שהתובע הוא זה שרצה להמשיך במשפט, ובנסיבות אלה, חיוב המערער באופן אישי חרג מהמקובל.

⁵ שם, פסקה 17.

⁶ ע"א 4845/95 **ניר נ' מדינת ישראל**, פ"ד מט (2) 639, עמוד 647: בעניין זה נקבע כי לבית המשפט סמכות טבועה לחייב עורך-דין, המכחך לפניו כבא-כוחו של אחד המתדיינים בחיוב אישי בהוצאות (אם לצד אחר במשפט ואם למשיבה). לכוחו זה של בית המשפט

אשר הסב נזק מהותי וממשי לעבודת בית המשפט. בענייננו ב"כ המבקשים גרמו להכשלת ההליכים בעניין זה, העמידו את חברי הקבוצה ומרשיהם בסיכון כלכלי, וכן גרמו נזק ממשי לבית המשפט בכך שגרמו לשופטת להיות אקטיבית בפעולת חיפוש התיקים שהיו אמורים להיות ברשימת ב"כ המבקשים.

בעניין גלפנבוים,⁷ עמד ביהמ"ש על התכלית שביסוד הכלי של הוצאות אישיות, לפיו חיוב של עורך דין בהוצאות עשוי לבוא לא רק בתגובה להתנהלות באולם המשפט, אלא גם בעקבות כתבי בי-דין ומסמכים אחרים שהוגשו על ידו. כמו כן, הובעה הדעה כי כלי זה נועד גם לשפות את בעלי הדין ואת בית המשפט על הוצאות שנגרמו להם בשל התנהלות עורך הדין.

עניין **אביב יעל דרומה**,⁸ דן באפשרות של חיוב ב"כ המייצג בהוצאות עקב דחיית הבקשה לאישור. אפשרות זו נסמכת על מעמדו העצמאי של עורך הדין בהליך, כמי שנדרש לייצג את טובת הקבוצה ואת אינטרס הציבור, ללא קבלת ייפוי כוח לכך מחברי הקבוצה. בעניין זה הודגש כי אין מדובר בהוצאות אישיות, אולם הרציונל שעמד בבסיס פסיקת ההוצאות, יפה גם לענייננו. במקרה דנן, ביהמ"ש היה סבור שראוי היה לדחות את הבקשות כולן אך מאחר וכבר אישר חלק מההסתלקויות מחק רק את התיקים הנוספים שנותרו. זאת ועוד, מעמדו העצמאי של עורך הדין בהליך מקבל חשיבות יתרה שעה שמדובר בקבוצת אנשים עם עיוורון שכל הנראה נזקקת לעזרתו ובפרט שלא קיבל ייפוי כוח מחברי הקבוצה.

אם כן, הצורך בצינון הגשת תביעות סרק על ידי פסיקת הוצאות, לצד הצורך להימנע מהרתעת יתר בהגשת התובענה, מצריכה התייחסות כוללת לכלי של התובענות הייצוגיות, תוך שימת דגש על מעמדו הייחודי של ב"כ המייצג. מעמדו של ב"כ המייצג כשותף אקטיבי בהליך מוביל במקרים אחדים כבענייננו לחיובו בהוצאות אישיות.

אין אחיזה בחוק החרות, והוא מהווה חלק מן הכוחות הנתונים לבית המשפט, אשר, למרות שלא נקבעו במפורש בחוק החרות, הריהם כוחות הדרושים לו באופן טבעי והגיוני לשם מילוי תפקידו.

⁷ בע"מ 3778/12 ע"ד אירינה גלפנבוים נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (פורסם בנבו, 29.09.14): המבקשת היא עורכת דין אשר ייצגה לקוח לפני ביהמ"ש לענייני משפחה. הבר"ע היא על פסק דינו של ביהמ"ש המחוזי, בו נדחה ערעור המבקשת על החלטת ביהמ"ש לענייני משפחה להטיל עליה לשלם הוצאות לטובת אוצר המדינה נוכח התנהגותה. המבקשת משיגה על עצם סמכותו של ביהמ"ש לחייב עורך דין בתשלום הוצאות לטובת אוצר המדינה. ביהמ"ש העליון דחה את הערעור.

⁸ ע"ע (ארצי) 48523-10-12 ירון בלו נ' אביב יעל דרומה בע"מ, פסקאות 87,92 (פורסם בנבו 07.05.17): בקשת המערער לאישור תובענה ייצוגית בעילות של אי תשלום שכר לפי הסכם העבודה, חישוב פרמיות ושכר בעבור עבודה בשעות עבודה נוספות, נדחתה בהיותה בקשת סרק, ובנסיבות העניין אין מקום לאשר את הבקשה הנוגעת לעילת דמי חופשה, ויש לחייב הן את המערער והן את בא כוחו בהוצאות בגין הגשתה; סוגיית חובת הפנייה המוקדמת למעסיק במסגרת בקשה לאישור תביעה ייצוגית נותרה, בדעת רוב, בצריך עיון, שכן הטעם העיקרי לדחיית הערעור הוא הגשת תביעת הסרק והתנהלות המערער ובא כוחו.